

**ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ТАНЦИ –
ИСТОРИЧЕСКИ АСПЕКТИ И ЕТАПИ НА РАЗВИТИЕ**

Ас. Ивайло П. Иванов

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

Abstract: *Folklore choreographic education performs an ambiguous function in the artistic culture of the country: on the one hand, it has fundamental and inertial properties, preserving the canons of the academic school of folk dance, thus stabilizing the spiritual foundations of our national culture. On the other hand, the content-organizational variability of folklore choreographic education is the source of dynamics in many spheres of artistic and creative life in Bulgaria.*

Keywords: *Folklore education, culture, choreography*

Резюме: *Фолклорното хореографско образование изпълнява двусмислена функция в художествената култура на страната: от една страна, притежава свойства на фундаментално-инертна, като запазва каноните на академичната школа на народния танц, като по този начин стабилизира духовните основи на националната ни култура. От друга страна, съдържателно-организационната изменчивост на фолклорното хореографско образование е източникът на динамиката в много сфери на художествения-творческия живот в България.*

Ключови думи: *фолклорно образование, култура, хореография*

Зараждането и развитието на хореографското фолклорно образование в българското училище е проследено в няколко етапа, според специфичните общественно-политически, социално-икономически и културни предпоставки, характеризиращи развитието на българското общество.

Според Бисер Григоров утвърждаването на обучението по танц в образователната ни система протича в три направления: лична инициатива, обществена организираност, училищни и извън училищни форми на обучение.

В края на 1882 г. Каръл Франц открива в София „Школа за играње“ обучението включва бални, характерни танци и „хоро“ курсът е бил с продължителност 45 дни два пъти в седмицата. По същото време Франц преподава танци и в Софийската гимназия.

В началото на 20 век идеята на К.Франц подкрепят Александър Димитров, Пешо Радоев и Руска Колева.

Паралелно с работата си като хореографи и постановчици Пешо Радоев, Александър Димитров и Руска Колева започват и активна преподавателска дейност. През 1914 година у нас е открита първата балетна школа от Пешо Радоев, която едва през 1922 г. е утвърдена от министерството на просветата под № 3398.

Важно за по-нататъшното развитие на обучението по танц в България е обстоятелството, че почти всички негови значими дейци черпят знания от възможно най-добрите школи от Централна Европа и емигриралите от Русия представители на балетното изкуство по това време. Неслучайно повечето от тях по-късно се налагат като забележителни балетни педагози.

През 30-те и 40-те години в цяла България функционират редица частни балетни школи. Интересът е огромен, в тях са придобивали знания по

класически балет и различни други направления на танцовото изкуство - бални, характерни и народни танци.

Държавното обучение на професионални балетни и фолклорни артисти започва през 1951 г. със създаването на Балетното училище по инициатива на Атанас Петров и с помощта на руския балетен специалист Владимир Белий. С неговото официално откриване се поставят основите на целенасочена и планомерна работа с балетните кадри. Базираща се на една установена класическа школа и методика с определени изисквания. Пет години по-късно се разкрива обучение в специалност „Български танци“ със съдействието на именития български хореограф Кирил Харалампиев и училището приема титула Държавно хореографско училище (ДХУ).

За преподаватели са привлечени едни най-изявените български балетни артисти и фолклористи, поканени са да преподават и не малко представители на руската балетна школа.

Държавното хореографско училище като истинска професионална хореографска школа се оформя като място, където преподавателите намират в лицето на учениците си верни последователи, както по отношение на творческата работа, така и като възприемане на методиката им на преподаване.

Значително по-късно, едва в края на XX век, са създадени и отделите по български танци в Широка Лъка, Плевенското музикално училище и Котел. От края на 80-те началото на 90-те години на миналия век се засилва тенденцията за създаване на хореографски паралелки с профилирано обучение към общообразователните училища.

Образователна система, която отговаря на европейските и международни стандарти днес е много важна за България. Тя е водещ инструмент за икономическото и културно развитие на страната. В тази

вързка реформата в образованието трябва да се основава на научна теория, научни концепции и модели на цялостна модернизация, които ще позволят на страната достойно да влезе в световната образователна система.

Според Националната стратегия за развитието на културата (2011 г.) развитие на модерно образование в областта на културното наследство като възможност за изграждане и отстояване на национална и регионални културни идентичности на България е една от най-важните и дългосрочни публични политики. Според Катя Кайрякова „...*може да се твърди, че българският фолклорен театър е уникална съвкупност от наследени форми на изразяване, които обогатяват не само националното, но и световното културно художествено наследство.*”¹ По този начин формирането на широк мироглед и разбирането на различни ценностни системи е гаранция за отстояване на националната и регионалната културна идентичност върху основата на общото (споделеното) културно наследство на Европа. Отнесени към културата, тези ориентири на бъдещето предполагат качествено образование и мотивация за работа на преподавателския състав в областта на изкуствата и културата, чиито краен резултат е подобряването на театралната, музикалната и танцовата култури.

Нуждите на културните институти и на днешния ден в сферата на всички изкуства водят до необходимостта от създаване на нови учебни планове и учебни програми за професионална и профилирана подготовка. Важен елемент е практическото обучение на учащите, свързано с усвояване на всички новости в професията и профила, както и осигуряване на стаж в реалната професионална среда на културни институти и организации. Създаване на програми за подпомагане на художествено-творческата

¹ Кайрякова, К. Новият живот на фолклорното наследство – спектакълът „Де гиди вино червено“. Известия на съюза на учените – Варна / Културното наследство на Варна’2016.

дейност на училищата. Необходимо е обучение, ориентирано към нуждите на културните институти и културните индустрии. Констатации по отношение необходимостта от професионални артисти в областта на танцовото изкуство и обезпечаване изпълнителския потенциал на професионалните фолклорни ансамбли отразява Мария Кърджиева в свои изследвания: *„Исторически аспекти в развитието и управлението на професионалното фолклорно изкуство“*² и *„Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа“*³.

В приетата Национална програма за развитие на училищното образование (2006–2015 г.) са залегнали няколко основни мерки за подобряването му, промени в учебното съдържание, учебните планове и програми, качеството на учебниците. Разработването на програма за развитие на професионалните компетенции на педагогическите кадри в няколко направления:

- периодично актуализиране на знанията;
- усвояване на нови методи в преподаването.

Анализът показва, че обучението по хореография (Български танци) е силно поляризирана. За една част от учителите то е много добро и всякакви опити за промени само влошават неговото качество. Твърди се, че достатъчно би било да се възстановят организацията и педагогическите практики от края на 80-те години. Други считат, че то е безкрайно остаряло и е необходимо да бъде изцяло реформирано, т. е. подменено с нова система.

Историческите аспекти и етапи на развитие на обучението по хореография показват, че българският танц има древни традиции, уникален

² Кърджиева, М. Исторически аспекти в развитието и управлението на професионалното фолклорно изкуство. e-Journal VFU, Раздел „Изкуства и дизайн“, бр. 6.

³ Кърджиева, М. Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа. Университетски издателство ВСУ „Ч. Храбър“, 2015.

генезис и специфични особености на методиката на преподаване. Както отбелязва в своя статия Катя Кайрякова *„Българският фолклорен танц е едно ярко и красиво народно творение, което се явява специфично емоционално художествено изображение на многовековния и многообразен живот на българина. В специфична художествена форма се разкрива и претворява духовния живот на народа, неговия бит, естетически вкус и идеал.“*⁴ Това води до изискването към съвременното образование по хореография в България на разработване, подобряване и развитие на иновативни методи в обучението и образованието на учителите в областта на Българския танц.

Теорията и методиката на преподаване на български танци безспорно има своите традиционни достойнства, които следва да бъдат съхранени. Тя като всяка образователна система е в известна степен консервативна. Динамичният, високотехнологичен и глобализиращ се свят поставя нови предизвикателствата, на които образованието по хореография трябва да може да отговори, съхранявайки добрите традиции и развивайки се като гъвкава и адаптивна система.

Литература

1. Андреев, Г. Народни хора и детски музикални игри за ученици. „М и Ф”, С., 1964.
2. Богомолова, Л. В. Формирование эстетической культуры подростков на занятиях хореографией. М., 1997.
3. Борзов, А. А. Народно сценический танец. Экзерсисы у станка. Москва: РАТИ – ГИТИС, 2008.

⁴ Кайрякова, К. Семиотичен анализ на фолклорния танц, като основно изразно средство в българската народна хореография. Годишник на ВСУ „Черноризец Храбър”, 2016.

4. Бочкарева, Н. И. Русский народный танец: теория и методика. Кемерово: Кем – ГУКИ41, 2006.
5. Бурцева, Г. В. Управление развитием творческого мышления студентов -хореографов в процессе вузовской подготовки. Барнаул, 2000. 16 с.
6. Ваганова, А.Я. Задачи хореографического образования // Рабочий и театр. 1937. № 3.
7. Войнова, А. В помощ на учебно възпитателната работа с танцовото изкуство: Библиотека дом на литературата и изкуствата за деца и юноши. С., 1981.
8. Войнова, А. Учебно възпитателната работа с фолклора: Библиотека дом на литературата и изкуствата за деца и юноши. С., 1987.
9. Всеволодский, В. Н., Гвоздев, А. А., Соллертинский И. Реформа хореографического образования // Жизнь искусства. 1928. №38. С. 12–13, № 39.
10. Галанцева, И. А. Московское хореографическое училище: становление, этапы развития. Автореферат дисс. .канд. искусствоведения. М., 1990. 24 с.
11. Глушковский А. П. Воспоминания балетмейстера. СПб. : Планета музыки, Лань, 2010.
12. Кайрякова, К. Семиотичен анализ на фолклорния танц, като основно изразно средство в българската народна хореография. Годишник на ВСУ „Ч. Храбър”, 2016.
13. Кайрякова, К. Новият живот на фолклорното наследство –спектакълът „Де гиди вино червено“. Известия на съюза на учените –Варна / Културното наследство на Варна’2016.

14. Куликова С. В. Взаимодействие традиций и инноваций как методологический ориентир исследований инновационных процессов в образовании // Педагогическое образование и наука. 2005. № 1, с. 47–51.
15. Кърджиева, М. Исторически аспекти в развитието и управлението на професионалното фолклорно изкуство. e-Journal VFU, раздел „Изкуства и дизайн“, бр. 6.
16. Кърджиева, М. Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа. Университетски издателство ВСУ „Ч. Храбър“, 2015.
17. Никитин, В. Ю. Професионално-педагогическая подготовка балетмейстера в учебных заведениях культуры и искусств. Автореферат дисс. .доктора педагогических наук. 13.00.08. М.
18. Юрьева, М. Н. Професионально-педагогическое взаимодействие субъектов в процессе подготовки педагога хореографа в вузе: автореферат дисс. кандидата педагогических наук. Тамбов, 2001.